

Format voortgangsrapportage programma 19 COVID-19
Periode juni t/m december 2021

Rapportage van thema/dwarsverband: **xxxxx**

HIGHLIGHTS

Onder highlights zijn we op zoek naar de belangrijkste resultaten die binnen het programma behaald zijn en waar we specifiek aandacht op willen vestigen bij de opdrachtgever.

Aandachtspunten bij het schrijven van de highlights:

- Zet passende titels boven de tekstjes.
- Stel je tekst op in maximaal 10 regels (Verdana, lettergrootte 9), volgens het format in onderstaand kader.

FORMAT HIGHLIGHTS

Titel schuingedrukt boven de tekst plaatsen

- Vermeld de highlight **dikgedrukt**.
- Beschrijf de context of geef noodzakelijke aanvullende informatie (bijv.: binnen welke opdracht is de highlight behaald / wat waren de belangrijkste resultaten van het afgeronde onderzoek / door welke (maatschappelijke) ontwikkeling was er behoefte aan deze activiteit etc.)
- Indien nog niet helder uit de highlight en de context: noem de beleids- of volksgezondheidsrelevantie / wat er met het behaalde resultaat wordt gedaan.

VOORBEELD (uit de CIb jaarrapportage 2020):

Opzetten programma Nationale Rioolwater Surveillance

Vanaf maart is in samenwerking met VWS-PG (sinds de zomer met PDC-19) en de 21 waterschappen gewerkt aan de opbouw van een landelijke COVID-19 monitoring in rioolwatermonsters van alle rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) in Nederland.

Het doel van het opbouwen van deze infrastructuur is door middel van vroegsignalering eerder inzicht te krijgen in uitbraken van het nieuwe coronavirus en daarnaast het eerder kunnen monitoren van effecten van genomen maatregelen. De data die deze monitoring oplevert, worden dagelijks gepubliceerd als open data en worden opgenomen op het coronadashboard. De eerste onderzoeksresultaten laten zien dat vroegsignalering inderdaad mogelijk is. In 2021 zal dit programma verder uitgebouwd worden met handelingsperspectieven op basis van de gevonden waarden.

De belangrijkste highlights in de periode juni t/m december 2021

Luchtkwaliteit

De conceptuele werkplannen van de verschillende epidemiologische studies met als doel om de effecten van de korte- en lange-termijn blootstelling aan luchtverontreiniging op het optreden en de ernst van COVID19 vast te stellen, zijn verder uitgewerkt en de benodigde gegevens zijn geïnventariseerd en opgevraagd. Deze plannen zijn in samenwerking met de projectpartners (Universiteit Utrecht, Wageningen Bioveterinary Research en GGD-GHOR Nederland) tot stand gekomen en tevens voorgelegd aan de voor dit project opgestelde

maatschappelijke klankbordgroep waarin onder meer vertegenwoordigers van patiëntenverenigingen, lokale overheden, bestaande werkgroepen/kennisplatforms en het bedrijfsleven zitting hebben. In het eerste kwartaal van 2022 is er de verwachting om de eerste analyses te kunnen starten.

Klimaat

Wetenschappelijke kennisbasis meteorologische factoren en SARS-CoV-2/COVID-19

Een uitgebreide systematische inventarisatie van de kwantitatieve wetenschappelijke literatuur over associaties tussen meteorologische factoren en SARS-CoV-2/COVID-19 is uitgevoerd. Dit dient binnen het project, maar ook in samenhang met andere projecten, als een belangrijke kennisbasis. Hiermee kan bijvoorbeeld het inbouwen van klimaatgevoeligheid in transmissiemodellen worden ondersteund, zoals gedaan voor het COVID project Binnenmilieu. Verdere uitwerking tot een wetenschappelijk publicatie wordt naar verwachting in Q1 2022 afgerond.

SIGNALERINGEN

Met signaleringen kunnen we de opdrachtgever aandacht vragen voor zaken die we aan zien komen en die van invloed kunnen zijn op ons programma, onze activiteiten en/of onze producten.

Bijvoorbeeld:

- onderzoeksresultaten uit reguliere of andere opdrachten (bv. SPR/EU) die van invloed kunnen zijn op de beleidsgebieden van de opdrachtgever;
- activiteiten van andere 'partijen'; of
- op handen zijnde nieuwe wet- en regelgeving.

Aandachtspunten bij het schrijven van de signaleringen:

- Zet passende titels boven de tekstjes.
- Stel je tekst op in maximaal 10 regels (Verdana, lettergrootte 9), volgens het format in onderstaand kader.

FORMAT SIGNALERINGEN

Onderwerp schuingedrukt boven de tekst plaatsen

- Vermeld de signalering **dikgedrukt**.
- Beschrijf de activiteiten die we n.a.v. de signalering hebben genomen of gaan nemen.
- Indien nog niet helder uit de signalering en beschreven activiteiten: noem de beleids- of volksgezondheidsrelevantie / welke vervolgacties nodig zijn / welke risico's we zien.

VOORBEELD (uit de CIB jaarrapportage 2020):

Toename Hib ondanks implementatie COVID-19 maatregelen

De incidentie van de meeste RVP-ziektes is lager na de implementatie van COVID-19 maatregelen, waarschijnlijk vanwege verminderde transmissie door de COVID-19 maatregelen. In tegenstelling tot deze ontwikkeling, werd juist **een toename gezien in het voorkomen van Hib, met name onder ongevaccineerden**. De oorzaak hiervan is (nog) niet duidelijk. We blijven de ontwikkelingen monitoren. Daarnaast worden de PIENTER2 gegevens over Hib geanalyseerd om inzicht te krijgen in (veranderingen in) de immuniteit in de bevolking.

De belangrijkste signaleringen in de periode juni t/m december 2021

Luchtkwaliteit

Betrouwbare reconstructie van de infectiedruk in ruimte en tijd cruciaal

Bij analyses naar het verband tussen luchtverontreiniging en COVID-19 is het van groot belang **rekening te houden met de mate waarin het virus in de populatie circuleert, wat in zowel in plaats als tijd sterk kan variëren**. Door correlatie kan de (onbekende) mate van blootstelling

aan het virus een belangrijke versturende variabele zijn bij het analyseren van mogelijke associaties tussen luchtkwaliteit en COVID-19. In het project wordt daarom met beschikbare databronnen hard gewerkt om een zo goed mogelijke reconstructie van de infectiedruk in ruimte en tijd te maken.

Veel aandacht van de belanghebbenden

Zowel luchtkwaliteit als COVID-19 zijn 'hot topics' in Nederland en **er komt dus steeds meer aandacht voor dit onderzoek vanuit verschillende stakeholders, vooral de agrarische sector**. In de maatschappelijke klankbordgroep die binnen dit project is opgericht worden de belangrijkste stakeholders zo goed mogelijk benaderd bij het ophalen van maatschappelijke signalen, communicatie, draagvlak en vertrouwen creëren, en proces/verloop van het onderzoek.

Klimaat

Kwaliteit wetenschappelijke literatuur is een aandachtspunt

In dit project wordt veel gebruik gemaakt van wetenschappelijke literatuur. Er wordt er nog steeds uitvoerig gepubliceerd over de invloed van klimaat(beleid) op SARS-CoV-2/COVID-19. **We signaleren echter dat de kwaliteit van individuele stukken sterk uiteenloopt (bijvoorbeeld wat betreft reproduceerbaarheid) en onderzoeksmethoden slecht op elkaar zijn afgestemd**. Systematische analyse van de literatuur, zoals gedaan in dit project, blijft daarom van belang om conclusies te kunnen trekken over dit thema.

Invloed meteorologische factoren is complex

Gerelateerd aan het voorgaande punt **signaleren we vanuit het literatuuronderzoek dat de associatie tussen meteorologische factoren en met name COVID-19 complex is**. Eenduidige informatie opgehaald uit experimenteel onderzoek over de klimaatgevoeligheid van SARS-CoV-2 vertaalt zich niet (direct) naar vergelijkbare associaties met de epidemiologie van COVID-19. De interacties tussen factoren en de invloed van niet-meteorologische factoren behoeft extra aandacht in verdere uitwerking (zie ook knelpunten) en toekomstig onderzoek.

Kansen en risico's voor klimaatbeleid

De COVID-19 pandemie is van grote invloed op ons gedrag en onze behoeften. **Belangrijke veranderingen gerelateerd aan klimaatbeleid, zoals in onze mobiliteit en het gebruik van groen en blauw in de leefomgeving, zijn ook in Nederland geobserveerd. We signaleren dat hierin kansen maar ook risico's liggen voor klimaatbeleid**. Voor inzichten over toekomstige ontwikkelingen zijn we echter vooral aangewezen op internationale literatuur. Vertalen van deze informatie naar de Nederlandse context is niet altijd verantwoord. Ons project kan daarom een basis bieden voor toekomstig onderzoek dat specifiek kijkt naar het Nederlandse klimaatbeleid.

KNELPUNTEN

In het hoofdstuk Knelpunten worden alle zaken genoemd die de (initieel) afgesproken deadline en kwaliteit in de weg staan. Hiermee is het een samenvattend beeld op programmaniveau voor die zaken die bij de voortgang op rood en oranje staan, aangevuld met vertraagde/herplande producten met grote impact.

Als een knelpunt verholpen is wordt deze alleen nog de eerst volgende rapportage benoemd. Geen van de genoemde knelpunten zouden nieuw moeten zijn voor OG, aangezien er een directe meldplicht is bij de OG op moment van ontstaan. Zie Raamafspraken rijksopdrachtgevers – RIVM Art.13 en 14.

Aandachtspunten bij het schrijven van de knelpunten:

- Zet passende titels boven de tekstjes.
- Stel je tekst op in maximaal 10 regels (Verdana, lettergrootte 9), volgens het format in onderstaand kader.

FORMAT KNELPUNTEN

Onderwerp schuingedrukt boven de tekst plaatsen

- Omschrijf het knelpunt.
- Beschrijf de acties die zijn genomen/zullen worden genomen om het knelpunt z.s.m. op te lossen.
- Noem de verwachte vertraging/opleverdatum.

VOORBEELD (uit de CIb jaarrapportage 2020):

Vertraging HPV-studies door COVID-19

Verschillende HPV-monitoringstudies zijn vertraagd door inzet van het personeel voor COVID-19 en gebrek aan laboratoriummaterialen. In de periode vanaf juni wordt de meeste vertraging veroorzaakt door schaarste in laboratoriummaterialen die ook gebruikt worden voor coronavirus laboratoriumwerk. De aanschaf van laboratoriumbenodigdheden wordt landelijk gecoördineerd. Er is forse vertraging ontstaan bij de laboratoriumbepalingen van de 4^e en 5^e ronde van HAVANA2-studie en de 11^e ronde van de HAVANA-studie. De bepalingen voor de PASSYON ronde 6 zijn wel afgerond. Tevens is het onderzoek naar de prestaties van de HPV-detectietest op het aantonen van de HPV-types 45 en 59 afgerond met een publicatie. Er is vertraagde productie aangevraagd om de bovengenoemde studies voor mei 2021 af te ronden.

Luchtkwaliteit

Datakoppeling

Het juridische traject bij de datakoppelingen stuit op verschillende wetgeving. **Het is m.n. een uitdaging om het koppelingsproces van de COVID-19 meldingen (Osiris data) en ziekenhuis/IC-opnames (NICE data) in de CBS RA-omgeving snel te doen.** Deze activiteit loopt langzamer dan gehoopt en vereist een brede coördinatie van verschillende partijen zodat deze data beschikbaar zullen zijn.

Wantrouwen richting overheidsorganisaties

Door de coronacrisis en eerdere gebeurtenissen (o.a. stikstofcrisis) is er onterecht wantrouwen richting ons werk en de wetenschap in het algemeen, vooral onder de boerenorganisaties. **De stakeholders eisen 'onafhankelijke borging' op de wetenschappelijke kwaliteit van het onderzoek.** Om deze reden is er in het project een onafhankelijke *Scientific Advisory Board* opgericht, samengesteld door gerenommeerde wetenschappers in het buitenland die worden gevraagd om input te leveren over de wetenschappelijke aanpak en internationale vergelijking van het onderzoek. Dit is zeker gewenst maar vereist meer werkdruk en maakt het proces ingewikkelder.

Klimaat

Uitwerking literatuuronderzoek

De uitwerking van het brede literatuuronderzoek tot wetenschappelijke publicatie verloopt langzamer dan initieel gepland. Dit volgt uit de constatering dat aanvullende aandacht voor interacties tussen meteorologische en andere factoren noodzakelijk was. Met de opdrachtgever zijn hier reeds afspraken over gemaakt.

VOORTGANG

Onder Voortgang kan een korte beschrijving opgenomen worden van de voortgang op je thema. Denk aan een beschrijving van de belangrijkste producten/activiteiten/resultaten waar VWS niet direct het resultaat van ziet. Dit betreft over het algemeen regulier werk. Ook kan hier de stand van zaken van grotere opdrachten/onderzoeken worden toegelicht. Daarnaast kan hier informatie over personalia (promoties, benoemingen, relevante deeltijdaanstellingen e.d.) worden opgenomen.

Aandachtspunten bij het schrijven van de Voortgang:

- Zet passende titels boven de tekstjes.
- Stel je tekst op in maximaal 10 regels (Verdana, lettergrootte 9), volgens het format in onderstaand kader.

FORMAT VOORTGANG

Onderwerp schuingedrukt boven de tekst plaatsen

- Geef een korte omschrijving van de activiteit of opdracht en de behaalde resultaten.
- Noem de beleids- of volksgezondheidsrelevantie / wat er met het behaalde resultaat wordt gedaan.

VOORBEELD (uit de CIB jaarrapportage 2020):

Milde griep epidemie in de winter van 2019/2020

Hoewel het jaarlijkse surveillancerapport respiratoire infectieziekten 2019/2020 was vertraagd vanwege de COVID-19 pandemie, zijn de belangrijkste feiten en cijfers over de griep in de winter van 2019/2020 in Nederland wel gepubliceerd op de website middels een infographic. De griep epidemie in de winter van 2019/2020 was mild en duurde 5 weken. De laatste twee weken van de griep epidemie, de eerste helft van maart 2020, vielen samen met het begin van de COVID-19 epidemie in Nederland. Naar schatting hebben tussen oktober 2019 en mei 2020 400.000 mensen de griep gehad. Ongeveer 74.000 mensen gingen naar de huisarts met griepachtige klachten.

De belangrijkste voortgang in de periode juni t/m december 2021**Luchtkwaliteit**

Gezondheidsdata-inventaris gereed, toegang nog niet

De bestaande COVID-19 patiëntdata zijn geïnventariseerd waarvan de veranderende kwaliteit in de loop van de pandemie beschreven is, en die geborgd is wat betreft bruikbaarheid en toegankelijkheid voor toepassing in de andere werkpakketten via datakoppelingen in de CBS RA-omgeving. De benodigde data zijn opgevraagd: tot nu toe zijn alleen de CoronaIT-gegevens (teststraatdata) beschikbaar gemaakt, de andere gegevens (NICE en OSIRIS) nog niet (*zie ook knelpunten*).

Luchtkwaliteitsgegevens gereed

De benodigde luchtkwaliteitsdata zijn gegenereerd en klaar voor koppeling met de gezondheidsdata.

Infectiedruk in kaart gebracht

Een methode die de infectiedruk in tijd en ruimte berekent, is ontwikkeld en toegepast.

Deze informatie is voorwaardelijk en wordt als input gebruikt om bij de epidemiologische analyses rekening te kunnen houden met de blootstelling aan het virus.

Concept epidemiologische analyseplannen uitgewerkt

De conceptuele werkplannen van de verschillende epidemiologische studies met als doel om de effecten van de korte- en lange-termijn blootstelling aan luchtverontreiniging op het optreden en de ernst van COVID19 vast te stellen, **zijn verder uitgewerkt in samenwerking met de projectpartners.**

Belanghebbenden benaderd

De belangrijkste stakeholders in Nederland zijn (procesmatig) betrokken bij dit onderzoek via een maatschappelijke klankbordgroep en worden regelmatig geraadpleegd (*zie ook signaleringen*).

Scientific Advisory Board samengesteld

De leden van de *Scientific Advisory Board* zijn drie buitenlandse wetenschappers die onafhankelijk van het onderzoek zijn en die **inzichten en adviezen leveren over de wetenschappelijke kwaliteit en internationale vergelijking van het onderzoek** (*zie ook knelpunten*).

Klimaat

Kennisbasis opgezet en toegepast

De inventarisatie van kwantitatieve wetenschappelijke literatuur over associaties tussen meteorologische factoren en SARS-CoV-2/COVID-19 is afgerond. Uitwerking tot wetenschappelijke publicatie naar verwacht in Q1 2022. Data over klimaatgevoeligheid SARS-CoV-2 is toegepast bij modellering van SARS-CoV-2 transmissie in de binnenruimte, en wordt o.a. toegepast voor modellering van transmissie in de buitenruimte.

Raamwerk scenario's voor klimaatbeleid post-COVID

Er is een raamwerk opgesteld voor verdere uitwerking van scenario's die beschrijven hoe klimaatbeleid in zou kunnen spelen op nieuwe of veranderde behoeften als gevolg van de COVID-19 pandemie. Voor de korte (2025) en langere (2050) termijn wordt uitgewerkt hoe het al dan niet inspelen op deze behoeften in/door klimaatbeleid de volksgezondheid, en specifiek respiratoire infectierisico's, kan beïnvloeden. Dit gebeurt op basis wetenschappelijke literatuur, data over o.a. mobiliteit (beiden reeds verzameld), en vragenlijsten uitgezet onder gemeenten.

Plannen modellering buitenruimte

De uitgevoerde inventarisatie van wetenschappelijke literatuur bood onvoldoende inzicht in modellering van SARS-CoV-2 transmissie(risico's) in de buitenruimte. **Aanvullende plannen zijn gemaakt voor uitwerking van deze projectactiviteit waarmee geschikte methoden en relevante scenario's in kaart kunnen worden gebracht.** Er is tevens een stagiair aangesteld om te ondersteunen bij de uitvoering.

Samenwerking andere projecten

Er is aandacht geweest voor koppeling met andere COVID projecten. Onder andere is bijgedragen aan uitwerking van het literatuuronderzoek binnen het COVID project dashboard/leefomgeving, binnenmilieu, en zijn verdere afspraken gemaakt over aansluiting bij het LuVO project.